

Kampen for eksklusivitet

En sak om ringerikspotet, en landbruksminister og en åker full av byråkrati

■ Eksklusive beskyttede betegnelser til norske nisleprodukter. Landbruksminister Lars Sponheims (V) nyfødte baby skulle vokse til å bli en fin attåttnæring i landbruket. Ringerikspotet BAs baby har spiret godt - men mest i byråkratiet.

Torstein Nymoen
torstein.nymoen@ringblad.no

Frode Johansen
foto@ringblad.no

På et gårdstun på Ask på Ringerike sitter Anne Berte Lerberg. I venstre hånd holder hun det foreløpig siste av bankvis med dokumenter i en sak som handler om ringerikspoteten, potetsorten som skal omtales med stor forbokstav hvis saks offensive ringeriksbønder får det som de ønsker. I over to år har deltakerne i Ringerikspotet BA arbeidet målbevisst for at delikatessen, som allerede behandles etter alle kokkens regler på de fineste restauranter i Oslo, også formelt skal bli like eksklusiv som ekte Champagne, Parmaskinke og Ringerikserter.

16. april 2003 mottok Matmerk den formelle søknaden fra Ringerikspotet BA om beskyttet opprinnelsesbetegnelse. Etter to måneder kom det beskjed om at søknaden hadde noen formelle mangler. Etter en lang prosess ble saken endelig sendt ut på høring 29. mars 2004. 12. august 2005 var utskiftene for en snartlig avgjørelse ennå små.

Sponheims baby

Etableringen av et beskyttede betegnelser for norsk mat ble i sin tid omtalt som landbruksminister Lars Sponheims (V) gave til landbruket.

«Satsingen på merkeordningen er en viktig satsing på å sikre et bedre og større matmangfold på det norske markedet. Et mangfold som er basert på sterke lokale tradisjoner og særegne kvaliteter, og som skal gi grobunn for lokal verdiskaping og optimisme» heter det på hjemmesiden til Matmerk.

Ved hjelp av småskalaproduksjon av nisleprodukter skal bondene få en kjørkommunikasjonsteknikk. Kravene til produktene er etter samme lekt som i EU. Godkjente produkter blir juridisk beskyttet på linje med Champagne og Cognac,

GIR IKKE OPP: Anne Berte Lerberg er oldebarnet til Jens Aabler som ifølge historiebøkene var den første som startet produksjon av ringerikspoteter. Nå har hun jobbet i over to år med å skaffe et beskyttet opprinnelsesmerke til godbiten.

som kun kan produsere i sine respektive franske regioner. Alt annet er en billig kopi.

Det er den formelle eksklusiviteten som Anne Berte Lerberg, oldebarnet til Jens Aabel som i sin tid «oppdaget» og begynte å dyrke poteten på Ringerike, ønsker å gi ringerikspoteten.

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet. Dette er med på å rive ned grunnlaget for innjening på potet-sorten, mener hun.

Forløperen til Ringerikspotet BA, Ringerikspotedyrkerlaget ble derfor etablert i 1998.

Matmerk tok kontakt med organisasjonen i 2002, fordi de mente ringerikspoteten var godt egnet for å få opprinnelsesmerke. Etter flere møter gikk søknaden av gårde 16. april 2003. En viktig del av formålet var å gjøre prosjektet til en næringsinntekt for flere potetdyrkere på Ringerike enn de seks som er med i dag. Alt vet så langt.

Men så var det dette med byråkratiet.

«De antydte en saksbehandling på seks måneder, forteller Lerberg.

Det har nå gått 23 måneder. Om en måned er det innhøsting av årets avling. Den vil foregå uten at merket er på plass.

Norgesgruppen
Anne Berte Lerberg viser oss inn i sorterings- og pakkerommet, inne i en rød jøysbygning på den staselige gården. Inne i marked står den nye sorterings- og pakkemaskinen og venter på at innhøstingen skal starte. 450.000 kroner kostet herligheiten som ble kjøpt brukt fra Danmark i vår. Det skal foran årets innhøsting bygges en 30 meter lang leder fra et lagerrom hvor potetene skal leveres etter innhøsting, til maskinen.

«Denne pakker 15 til 20 poser per minutt ferdig lukt opp og sydd igjen, forteller Petter Koprsstad, mannen på gården.

På tross av manglende opprinnelsesmerke har Ringerikspotet BA klart å oppnå en god

og viktig dialog med grossisten Bama og de kvalitetssikrede potene fra Ringerike har fått hylleplass i Norgesgrupps foretninger på Østlandet.

«Det hadde ikke nytt til å si i hver sin åker med en liten pose å fylle oppi for hånd»

I Hadde det ikke vært for dem, hadde vi ikke hatt mulighet til å fortsette med arbeidet vi har satt i gang, sier hun.

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det var jeg sammenlig. Det å kunne klare å holde på samholdet, når det er så mange problemer, det er ikke lett.

«Men vi tenkte at farsken heller, de der byråkraten, de skal ikke få ta knekken på oss. Og nå holder vi veldig tett sammen og

arbeider godt, sier hun.

Men hun er skuffet over oppfølgingen fra det offentlige.

«Jeg synes det er dårlig at Mattilsynet ikke kan gi en tilbakemelding angående søknaden når dette tross alt tar så veldig lang tid. En liten orientering hadde holdt. Vi leker jo ikke butik, sier Lerberg.

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

– Består Ringerikspotet BA hvis dere ikke får opprinnelsesmerket?

– Ja. Vi har allerede innarbeidet et firma og er over de verste barnesykkommene. Dette er vi innstilt på, sier hun.

«Hva med å søke om et merke som ikke er fullt så strengt?»

«Hva med å søke om et merke som ikke er fullt så strengt?»

«Hva med å søke om et merke som ikke er fullt så strengt?»

– Vi har faktisk blitt spurt om vi ville søke om beskyttet geografisk betegnelse i stedet for. Da ville vi med andre ord søkt om «Ringerikspoteter fra Ringerike». Hva hadde vært eksklusivt med å markedsføre «Champagne fra Champagne»? spør hun.

Førstkommende torsdag er Ringerikspotet BA representert på Egertorget matfestival i Hokksund. Kanskje blir det en anledning til å droffe opprinnelsesmerket med mannen som «fodte» babyen. Festivalen åpnes av landbruksministeren Lars Sponheims.

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

– Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

«Det selges allfor mye ringerikspotet av dårlig kvalitet»

INVESTERING: Petter Kopstad og Anne Berte Lerberg reiste til Danmark for å hente den nye sorterings- og pakkemaskinen. Nå venter den på innhøstingen som snart tar til.

Putrer videre i byråkratiet

■ Skjebnen til ringerikspotetens opprinnelsesmerke er neppe ferdigkokt i byråkratiet før til neste år.

Torstein Nymoen
torstein.nymoen@ringblad.no

Matmerk har hatt delegert myndighet til å gjennomføre høringsrunden på vegne av Mattilsynet. Saken ble sendt ut på høring 29. mars i fjor, og høringsfristen var på tre måneder. Det skal ha kommet inn cirka 30 uttalelser i saken, deriblant protester fra potetdyrkere som frykter mindreinntekt. Etter det Ringerikes Blad erfarer skal mengden reaksjoner ha kommet overraskende på saksbehandlerne.

Unntatt offentlighet

Matmerk har brukt god tid på å vurdere høringsuttalelsene nøye. På grunnlag av høringsuttalelsene har Matmerket laget en intern innstilling til Mattilsynet som ble levert på vårparten i år. Denne innstillingen er unntatt offentlighet. Dette har ifølge Mattilsynets jurist og saksbehandler Knut Nordviken vært nødvendig av hensyn til Mattilsynets videre behandling av saken

– Underveis i saksbehandlingen har Mattilsynet kommet til at det kan være på kant med forskriftens ordlyd å foreta en felles oppsummering av alle innkomne innsigelser og høringsuttalelser, og på bakgrunn av dette enten fastsette en produktforskrift eller avslå søknaden. Forholdet ble før ferien tatt opp med Landbruks- og matdepartementet.

– Vi har nå fått tilbakemelding fra departementet om at vi skal ta stilling til hver enkelt innsigelse for seg, opplyser Nordviken.

Innsigelse vil avgjøre

Dette betyr i praksis at hvis en klagers innsigelse tas til følge av Mattilsynet, så vil Ringerikspotet BAs søknad om beskyttet opprinnelsesbetegnelse måtte avslås. Mattilsynets eventuelle avslag kan imidlertid pakkes av Ringerikspotet BA til Landsbruks- og matdepartementet som vil være siste instans i saksbehandlingen. Nordviken kunne fredag ikke anslå hvor mange av uttalelsene som vil få status som innsigelser. Arbeidet med dette tar til i løpet av de kommende uker.

Dermed må bondene i Ringerikspotet BA og høringspartene må smøre ytterligere på med allmødighet, på tross av at det allerede har gått over et år siden høringsfristen gikk ut.

ØNSKER DIALOG: – Når det har gått så lang tid hadde det vært mint med en orientering om hvor saken står, sier Anne Berte Lerberg.

fakta

ringerikspotet

- Ringerikspoteter har vært dyrket på Ringerike siden cirka 1867. Jens Aabel på gården Søndre By var den første som dyrket potetene. Potetene ble lenge kalt Aabel, siden røde ringeringer og i dag bare som ringerikspotet.
- Ringerikspoteten har sin høysesong fra oktober til jul. Brukes ofte som tilbehør til raket fisk, lammekjøtt og viltretter. Den kan kjennes igjen på sine særegne smiléhull, og den har en fin rød ring når man deler den i to.
- Ringerikspotet BA har søkt om opprinnelsesmerke for poteten. En godkjøpning i Mattilsynet vil blant annet bety at ringerikspoteter ikke vil kunne dyrkes utenfor Ringerikes-regionen på samme måte som Champagne ikke kan lages utenfor regionen Champagne i Frankrike.

fakta

opprinnelsesmerke

- Beskyttelse betegnelser er en offentlig merkeordning som gir mulighet til å lovbeskytte produktbetegnelser på landbruksbaserte næringsmidler, fisk og fiskevarer som har en spesiell geografisk opprinnelse, tradisjon og/eller særpreget.
- Ordningen er opprettet av Landbruksdepartementet etter mønster fra EU-landene. Den norske ordningen er regulert gjennom en egen forskrift som per i dag gjelder alle næringsmidler som faller inn under Landbrukskvalitetslovens og Fiskekvalitetslovens virkeområder.
- 5. juli 2002 ble ordningen innført i Norge.
- 12. august 2005 hadde kun ett produkt fått det strengeste merket, beskyttet opprinnelsesbetegnelse, det er Ringeriksertene som dyrkes på Røyse i Hole. I tillegg har Tjukkjøllik fra Roros fått det nest strengeste, beskyttet geografisk betegnelse.
- To saker er for tiden til behandling i Mattilsynet. Det er Ringerikspoteter og Fjellmandel fra Oppdal. Ytterligere 15 produkter har søkt. Mer informasjon på internett: www.matmerk.no